

Для об'єктивного аналізу структури групового, видового та внутрішньовидового асортименту торгової мережі необхідно мати таку інформацію: дані про структуру потреб населення даного регіону у виробках різного цільового призначення; інформацію про статево-віковий та фаховий склад населення даного регіону; стан гардеробу споживачів одягу та наявність в ньому однотипних взаємозамінних виробів; дані про сировинні, технологічні, асортиментні та фінансові можливості підприємств, які забезпечують виробами даний регіон.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьев М.П. Маркетинг: стратегия и практика фирмы. – М.: Банки и биржи, 1995. – 215 с.
2. Синяева И.М. Коммерческая деятельность в сфере товарного обращения. – М.: ЮНИТИ, 2005. – 367 с.
3. Виноградова С.Н. Коммерческая деятельность. – Мн.: Высшая школа, 2006. – 328 с.
4. Брагин Л.А. Торговое дело: экономика и организация. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 576 с.

Надійшла 02.11.2009

УДК 338.27

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

В.П. БЕГЛИЦЯ

Міністерство освіти і науки України

Повідомлення 2

У статті проаналізовано проблеми конкурентної поведінки і забезпечення конкурентоспроможності підприємств України з урахуванням особливостей національної економіки

В українському контексті підвищення конкурентоспроможності, державницьке управлінське завзяття значною мірою витрачається не на формування чинників перспективного зростання (наука, знання, інновації, інформатизація), а на підтримання та використання традиційних для України факторів розвитку – природні ресурси, важка галузева структура виробництва, дешева робоча сила, енерго-сировинний експорт. Тобто, ми не є агресивними суб'єктами світового ринку, які намагаються досягти пріоритетних цілей виходячи з позицій сучасного, а ще краще перспективного бачення гуманітарного й технологічного устрою світового суспільства, ми лише створюємо антураж ринку, де пропонуємо не те щоб хотіли продати, а те що в нас купують.

Постановка проблеми

Останнім часом увага до проблеми конкурентоспроможності значно підсилилася як в науковому полі, так і в економічній практиці. Цьому сприяло створення Ради конкурентоспроможності України. Її Автор праці [1] пропонує державну політику в галузі конкурентоспроможності структурувати за чотирма базовими матрицями, а саме:

- ліквідація критичних відставань;
- створення основ економіки знань;

- забезпечення сталого розвитку пf відповідної конкурентоспроможності;
- формування соціальної об'єднаності і соціального капіталу [1].

Такий системний підхід створює не kbit інституціонально-регуляторне середовище для формування і реалізації відповідної економічної політики, а й підказує найбільш дієві заходи з підвищення конкурентоспроможності, які можуть бути конвертовані у принципові рішення Уряду або відповідних державних інституцій.

Об'єкти та методи дослідження

Конкурентоспроможність країни – це специфічна категорія. Її можна розглядати як сукупність умов, що формують та забезпечують конкурентні позиції національних галузей в глобальній економіці. Але, це, так би мовити, пасивна позиція. У нашому випадку, коли мова йде про механізми державного впливу на підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання та країни в цілому, ми вважаємо доцільніше використовувати більш широке та активне трактування поняття конкурентоспроможності, а саме: як можливість країни створювати внутрішні та зовнішні умови, які б сприяли бізнесу впевнено почуватися на світових ринках, а населенню мати стійке зростання доходів та якості життя.

Автор праці [1] розглядає матричну модель підвищення конкурентоспроможності як стратегію національного рівня, яка має надати прискорення й оновлення всьому комплексу інституціонально-регуляторних важелів державного впливу на економіку, що забезпечить стійке економічне зростання. Він відповідно і називає свою модель – технологія економічного прориву [1]. Але коли йдеться про механізми регулювання конкурентоспроможності на галузевому рівня, як в нашому випадку, то державний вплив має бути забезпечено більш конкретними заходами та механізмами.

За функціональними ознаками їх набір буде складатися з вельми традиційних механізмів впливу, таких як адміністративний, економічний, нормативно-правовий, організаційний. Але якщо в основу структурування покласти змістовно-технологічний принцип, визначаючи напрям і фактор державного впливу на конкурентоспроможність, то найбільш дієвими механізмами, на наш погляд, вбачаються такі: інституціональний, інвестиційно-інноваційний і структурно-організаційний.

Виходячи з інтересів галузей, основний акцент держава має зробити на створенні стабільного макроекономічного інституціонального середовища. Реперними точками у державних діях в цьому напрямі мають стати розробка, обґрунтування та послідовне дотримання державної конкурентної стратегії і політики, підвищення дієвості й рівня виконання урядових рішень та підвищення ефективності, а головне незаангажованості судової системи. Іншими словами, створення стабільного макроекономічного середовища значною мірою лежить у площині підвищення дієвості та якості влади та її інститутів.

Регуляторне поле галузевого бізнесу і конкуренції також потребує державних зусиль з подолання інфляції, корупції, посилення захисту особистості та приватної власності. Дієвим фактором регулювання бізнесу та конкуренції має стати податкова політика. Для підвищення її ролі у створенні конкурентних переваг вітчизняним виробникам, державі необхідно послабити фіскальну функцію механізму оподаткування з наданням йому, більш широких стимулюючих можливостей.

Успішна конкуренція завжди пов'язана з транспортними можливостями держави, бо як виробництво, так і реалізація товарів потребують транспортних послуг з перевезення сировини,

комплектуючих компонентів продукції, та й безпосередньо продукції до споживачів. Транспорт робить мобільним, органічно пов'язаним в територіальному, галузевому, міжгалузевому і міжнародному вимірі всю систему суспільного виробництва, формуючи до того ж, суттєву частку вартості товарів і послуг.

Україна, займаючи вигідне географічне положення у просторі європейських і світових ринків, находячись на перехресті транспортних коридорів з Європи в Азію, на Близькій і Дальній схід, маючи розгалужену систему наземних, водних і повітряних шляхів, на жаль, істотно відстає в їх якісному забезпеченні від сучасних потреб глобального ринку.

Низька якість автошляхів, високий рівень зносу колій і рухомого складу на залізничному транспорті, недостатньо розвинуте портове, припортове і аеродромне господарство, застарілий склад плавзасобів і авіаційної техніки негативно позначаються на якості транспортного обслуговування як внутрішнього, так і глобального ринку, знижуючи конкурентні позиції бізнесу та країни в цілому.

Сприятливе макроекономічне середовище, як мінімум, має відповідати таким критеріям – прийняття і послідовна реалізація державної стратегії з підвищення конкурентоспроможності як основи стійкого економічного зростання, створення та ефективного державного регулювання основних системоутворюючих ринків – капіталу, землі, труда, інтелекту, розвиток базової інфраструктури – транспорту, логістики, консалтингу, інформаційно-комунікаційних мереж, тощо.

Одним з провідних критеріїв підвищення конкурентоспроможності економіки є її капіталізація. Рівень капіталізації засвідчує можливість суб'єктів господарювання своєчасно адаптуватися до конкурентних викликів світового ринку. Не може не хвилювати те, що станом на 2007 рік обсяг інвестицій в основний капітал економіки України ще не досяг рівня 1990 року (87,7%). Це одне з найкритичніших відставань в розвитку економіки, що стримує підвищення конкурентоспроможності.

Інвестиційно-інноваційний механізм державного впливу на конкурентоспроможність має бути спрямовано на створення умов (нормативно-правових, економічних, організаційних) для більш активного нарощування інвестиційних ресурсів суб'єктами господарювання, а також на стимулювання населення до нарощування та інвестиційного використання особистих грошових заощаджень. Дієвими механізмами тут мають стати заходи фінансово-кредитної, відсоткової і податкової політики, а також розвиток та активізація фондового ринку. Фінансово-кредитна політика та відсоткове регулювання банківських послуг мають створювати сприятливу кон'юнктуру для активної участі у відтворювальному процесі вітчизняних та іноземних інвесторів.

Особливої уваги заслуговує інноваційний напрям регулювання конкурентоспроможності. Він має стати головним пріоритетом інвестиційної політики, створюючи умови для формування в країні основ економіки знань. На загальноекономічному рівні це інвестиції у якість та доступність освіти та професійного навчання, результатом яких мають стати трансформація інвестиційного капіталу в інтелектуальний. На галузевому рівні – фінансування наукової, науково-технічної і інноваційної діяльності, тобто створення ефективних комерційних механізмів конверсії наукових ідей в інноваційні товари, стимулювання патентної діяльності, розвиток венчурного фінансування.

Промисловий аспект інвестиційно-інноваційного механізму має передбачати також стимули для утворення і розвитку зв'язків між наукою, вузами, підприємствами, промисловими асоціаціями та державними інституціями. Має бути налагоджено ефективне співробітництво між суб'єктами інноваційної діяльності та фінансового забезпечення.

Критеріями ефективності інвестиційно-інноваційного механізму мають стати такі показники як рівень витрат на наукові дослідження, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), зайнятість у науковій сфері (інтелектуальний капітал), рівень оплати праці науковців та інноваторів, обсяг венчурного фінансування.

Оскільки конкурентоспроможність може бути ознакою економічної системи любого ієрархічного рівня – держави, галузі підприємства, то їй властива залежність від структурності відповідної системи. Термін «структурність» цьому випадку розуміється не тільки як конкретна каркасна побудова системи з відповідними кількісними характеристиками складаючих її підсистем і суб'єктів, а у більш широкому розумінні – як організаційна цілісність суб'єктів виробництва, факторів виробництва, умов виробництва, технологічності, інноваційності, результативності.

Такий підхід до оцінки структурності економічної системи та визначення її впливу на ефективність функціонування та конкурентоспроможність знаходить підтримку в сучасних економіко-теоретичних дослідженнях, зокрема у працях [2,3]. У цьому випадку ми маємо на увазі вплив на конкурентоспроможність не лише внутрішньої структури системи за її складовими, а й за функціональними структурними елементами та механізмами взаємодії між ними, що визначають ефективність функціонування системи в цілому.

Вивчення та аналіз структурності галузі має особливе значення в економічній теорії та практиці через те, що структурні трансформації відносяться до визначальних факторів економічного зростання та конкурентоспроможності. Промисловість як система суспільного відтворення, що склалася в Україні, являє собою сукупність взаємопов'язаних ланок та упорядкованих зв'язків, які, з одного боку, забезпечують її стійкість та цілісність, а з іншого – надають системі надзвичайного динамізму в разі керованої їх зміни.

У таблиці наведена схема структурної організації промисловості за основними критеріальними ознаками структурування.

Структурна організація промисловості за основними видами і критеріями структурування

Види структури	Критерії структурування
Галузева	Галузі (види діяльності) добувної промисловості. Галузі (види діяльності) переробної промисловості.
Факторна	Основні фактори виробництва: Розвинені, Спеціалізовані
Виробнича	Частка продукції: наукоємної поглибленої переробки кінцевого споживання
Технологічна	За технологічними укладами (III, IV, V, VI) За технологічними рівнями (високий, середній, низький)
Інноваційна	Частка інноваційної продукції, з неї: принципово нова удосконалена інша

З наведених у таблиці видів структур і критеріїв структурування має безпосереднє відношення до формування конкурентоспроможності галузі. Структурно-організаційний механізм регулювання конкурентоспроможності має двоїсту природу, що реалізуються як через механізм «невидимої руки», так і безпосередньо під впливом державних заходів економічного або адміністративного змісту.

Висновки

Держава, спрямовуючи структурні пропорції галузі до нарощування потенціалу переробної промисловості, посилюючи співвідношення факторів виробництва у бік розвинених і спеціалізованих, збільшуючи частку наукоємкої продукції, передусім поглибленої переробки та кінцевого споживання, яка має більш високу частку ВДВ, а також стимулюючи зростання технологічного рівня і інноваційності виробництва стає активним суб'єктом підвищення конкурентоспроможності промисловості та економіки в цілому

ЛІТЕРАТУРА

1. Полунеев Ю. Технология экономического прорыва / Украина конкурентоспособная, № 41 (620) 28 октября – 3 ноября 2006.
2. Якубенко В.Д. Базисні інститути у трансформаційній економіці: Монографія. – К.: КНЕУ, 2004. – 252 с.
3. Кіндзерський Ю.В., Якубовський М.М., Галиця І.О. та ін. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку / НАН України; Ін-т екон. та прогнозування. – К., 2009. – 928 с.

Надійшла 20.08.2009